HISTORIA SCARLATINAE

NVPER GOTTINGAE GRASSATAE

DISSERTATIO INAVGVRALIS
ANNVENTE ILLVSTRI ORDINE MEDICO
ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE
AD ADIPISCENDOS HONORES ET IVRA
DOCTORIS
MEDICINAE AC CHIRVRGIAE

D. XIII. DECEMBRIS MDCCLXXXV.

PVBLICO EXAMINI SVBIICIENDA

A

JOANNE JVSTO WEDEMEIER
SCHAVEMBVRGENSI.

GOTTINGAE
TYPIS JO. CHRISTIANI DIETERICH.

HISTORIA
EPIDEMIAE SCARLATINAE
QVAE HOC ANNO GOTTINGAE
VIGVIT.

PRAEFATIO.

Rarum quidem ac incognitum morborum genus non eſt, quam deſcribo, febris ſcarlatina, neque adeo graue ſemper et inſidioſum, vt de vita aut incolumitate ſeruanda agatur. Saepe tamen inſignem malignitatem habet, tumque eo grauius eſt, quo magis incurios de morbo aegros inuadit.

Iſta praeciſe, quae in hoc ſcripto enarratur, malam notam contraxit ex iniqua praecipue huius anni tempeſtate, quum ſeueram, in Aprilem vsque protractam, hyemem ver diu expectatum exciperet demum ſatis auſterum, et aeſtas tandem pluuioſa, in quo rara fuerunt ſereni coeli gaudia.

Interdum ſuam malignitatem diſſimulauit ſcarlatina, interdum vero manifeſtis armis vitae clauſtra ita oppugnauit, vt omnem medici vigilantiam artisque arma prouocaret.

---

§. 1.

§. 1.

Conſtitutio exanthematica Gottingenſis vltimi quinquennii.

Quintum circiter annum computant Medici Gottingenſes, ex quo inter reliquos morbos mira obtinuit morborum exanthematicorum frequentia et varietas. Primum enim variolae, quarum per quadriennium circiter nullum veſtigium fuerat, modo ſporadice ſubgliſcebant, modo endemice per vrbem et confinia affligebant, praecedentibus aut intercurrentibus his, quae ſpuriae appellari ſolent. Iſta quidem epidemia, quo minus oſtiatim celeriue greſſu progrediebatur, eo diutius protracta fuit, vt tertium fere annum expleuerit, quae annuo ſpatio alias finiri ſolebat. Neque tamen notabilem malignitatem monſtrauit, ita vt pauci deceſſerint, niſi infauſta complicatione vitiati, aut minus commoda aetate decumbentes, aut male denique ac imperite tractati. Quare etiam pauci modo ad inſitionem, quamuis tot et tanta commoda per experientiam promittat, confugeruut, ex qua nempe non niſi tunc ſpes atque ſalus maxima peti ſolet, quando naturales variolae atroci peſte multos iugulant, aut incolumitatem et venuſtatem conterunt, aliasue graues labes pediſſequas habent.

Variolas ita ſenſim euaneſcentes mox excepit morbilloſa epidemia, pariter tamen ſporadica magis, quam en-

 demica.

demica. Neque in hac, praeter iſta inſidioſa phaenomena, quae omnibus morbillis competunt, vlterior malignitas notata fuit. Suetae nempe ſunt, quas ſternunt inſidiae reſpirationi oculisque; fugax eſt in omni caſu miaſma, internis partibus, pectori praecipue, ſi retrocedat ex incauto regimine, adeo infeſtum; tuſſis ſicca proinde omnes vexat, oculi illacrymantes ſpiritusque difficultas.

Semeſtre circiter ſpatium qui expleuerant morbilli diſparuerunt iterum, ſubſequente paullo poſt ſcarlatino exanthemate. Iſtius vero epidemia memorabilior eſt, idque ob varia phaenomena, quae non in omnibus ab auctoribus notatis epidemiis obuenerunt, ideoque ſingularem medentium ſolertiam poſcebant. Quam ſi in hac noſtra tractatione fuſius pertractamus, videmur aut iſtorum medicorum, quae ſimiles epidemias conſignarunt, veſtigia ſequi, aut ſymbolam aliquam medicis annalibus pro noſtra parte adiicere.

Intercurrebant caeterum has omnes epidemias ſcabioſum et ſcorbuticum exanthema, impetigines ac miliaria. In quibusdam pagis vrbi adiacentibus integrae familiae ſcabie vexabantur, ſi nempe ex incuria de euitando contagio aut ex neceſſitudine familiarium ex vno in alterum proſerperet malum. Medela praeterea, licet concinne in nonnullis adminiſtrata, in longum nonnunquam tempus protrahebatur, dum

dum noua saepius ex familiaritate contaminatio contraheretur. Grauiora vero damna illos expectabant, qui festinanter labem abstergere cupiebant, ideoque, neglecta interna medicatione, ad externa protinus auxilia confugiebant. Sulphurea enim vnguenta, quamuis omnem fere lapidem moueant, nisi internis prospectum fuerit antea, ingentes noxas, per omnem vitam vix eluctabiles inferunt, easque eo frequentiores, quo magis a vulgo ob citam efficaciam expetantur. Illud caeterum per experientiam euictum est iterum multorum medicorum placitum, absque externis adminiculis, et speciatim absque sulphure et mercurio praecipitato albo vix vnquam curari posse scabiem, sicut alia plurima chronica exanthemata. Interne etiam optima quaeuis efficiebat sulphur, praemissa, si quae vrgebant, euacuatione. Nuptum fuit saepius cum euphoria sulphur antimonio crudo. Ex istiusmodi medicamine effloruerunt salutariter quaeuis labis reliquiae, insidiose latentes in humoribus; vt itaque illud ad radicalem pariter ac tutam curationem faceret. In aliis profuit egregie elixir acidum HALLERI, quod nempe similes humorum discrasias potenter corrigit.

Sic per totum illud tempus, maxima, quae medentibus occurrebat morborum pars, exanthematici generis erat.

§. 2.

§. 2.

Hiſtoria epidemiae ſcarlatinae.

Annus agitur circiter, dum morbillos parua ſatis diſtantia excipiebat ſcarlatina, vt per gradus quaſi iuiſſe credas morborum indolem, a diſcreta cutis commaculatione, ad diſperſum vndique aequalem ruborem. Patuit certe ex hac ſucceſſione, arcta, quae aliunde ſatis iamiam euicta eſt, vtriusque morbi confinitas.

Nolim equidem acta agere, enarrando tritiſſima ſcarlatinae phaenomena, quae vel in quouis practico compendio explanata ſunt ſatis. Ea malim potius commemorare quae vel eminebant ſymptomata, vel eas diligentius indicare morbi conditiones, quae ſummam medentis attentionem ſibi vindicabant. Hiſtorica praeterea epidemiae cuiusdam enarratio, longe aliter per naturam conſideranda eſt, quam methodica dogmatum medicarum prolixa enucleatio.

Stadium contagii.

Sicut vero ſtadium praeparationis multa communia habet in quauis febre exanthematica, ſic etiam multa erant, quae dubiam feciſſent prognoſin, qualis febris exanthematica ſecutura ſit; niſi vel ipſa eius temporis epidemia, vel pauca iſta ſtrictiori ſenſu characteriſtica praeludia ſcarlatinam denunciaſſent. Inter haec ſigna prognoſtica praecipuum erat inſignis affectus *anginoſus*, vt in pluribus aegerrima deglutitio

vix

vix remaneret. In aliis ipſa reſpiratio adeo laedebatur, vt ſuffocationis periculum incurrerent, qua quidem nonnulli reuera iugulati ſunt. Tumebant inſigniter tonſillae et parotides etiam, raro tamen ſuppurabant. Quibus vel per refrigerium, vel per vires languentes retardabatur exanthematis efflorescentia, hi grauius ac diutius faucibus laborabant, quorſum nempe metaſtaſis tunc deriuata eſt. In his ſalutariter ſuppurabant fauces, dum ſiniſtre in aliis peripneumonia ſuccedebat in vomicam terminata, aliamue pectoris ineluctabilem labem, aut leucophlegmatia et hydrops comites erant deteriores.

Iſti quidem faucium affectus, prout hanc epidemiam, ita et alias notauerunt, vt generaliter fere praecurrens ſignum ſcarlatinae conſtituant. Nouimus quidem, alios etiam morbos exanthematicos acuti generis praecurrere deglutitionis moleſtiam fauciumque labem, attamen in his neque ſemper occurrit, neque tantopere vrget, ac in ſcarlatina, in qua nempe per gradum et periculum ita eminet, vt per ſe morbum fere primarium grauiſſimum efficiat.

Praecipuus omnino nuncius ſub reliquo ſcilicet morbi apparatu iſte erat anginodes affectus, qui per totum ſtadium praeparationis continuabat, remittens dein, ſi rite erumpebat exanthema, protractus vero et ingraueſcens, ſi ſecus accidebat.

Ex reliquo communi ſatellitio, ſi aliud velim ſpeciale ſignum eruere, ipſius demum cutis conditio eſto, ſub primo eruptionis initio. In alio nempe diſperſo quouis exanthemate ſtigmata emergunt minora primum, in hoc vero latioris ambitus maculae enaſcuntur ſtatim, imo vniuerſalis mox rubor ſaturatus apparet.

Proinde neque oculi ſub ſcarlatinae apparatu adeo illacrymantur, neque ſicca tuſſicula ac ſternutatio adeo infeſtat, ac in morbillis; neque ſudoribus ita diffluunt aegri acido mucidis, ac in miliaribus; neque tantopere aut voment aut ſaliuant aut pandiculantur aut proſtrati ſunt, ac in variolis.

Adde denique ſignum, quod per inductionem ſatis tuto colligitur ex ipſa tunc temporis per populum diuulgata epidemia. Etenim ſi nonaginta et nouem ſcarlatina decumbunt, tunc certe centeſimus, ſi pari modo aegrotare incipit, in eundem morbum incidet.

Si e contrario ex nexu epidemiae deſumas incipientem aegrotum, in quo caeterum exanthematicum morbum certo certius praeuides, dubius haerebis tamen ob communes nuncios, qualis praeciſe futurus ſit. Omnes medici vno quaſi ore confitentur difficilem ſub initio prognoſin. Quiuis ſub hoc primordio inhorreſcunt et proſtrati ſunt inſigniter, artuum torporem experiuntur, vti et capitis grauitatem, dolorem et vertiginem, omnes detinentur vomituritione aut

vomitu

vomitu ipſo bilioſo, deliriis, febre et ſuſpiriis. Multum quidem facit ad ſcarlatinam faucium iſte, quem modo notavimus, inſignior affectus, neque minus cutis facies ſingularis ſub prima eruptione, ſed pondus addat neceſſe eſt iſtud quod ex epidemia petitur argumentum.

§. 3.

Stadium eruptionis.

Solebat effloreſcere ſcarlatina die a primo apparatu quarto aut quinto. Eo quidem tempore varia erat aegrorum ſors. Quo magis nempe patula erant cutis oſtia, quo melius ſufficiebant vires ac febris, eo liberalius erumpebat exanthema cum egregio morbi leuamine. Si vero a ſpaſmis periphericis ſtricta erat cutis ſiccaque et ſcabra, ſi vires a quacunque cauſſa fractae erant, febrisque vel minus ſufficiebat, vel etiam clauſa cute nimis ferociter ſaeuiebat, eo tardior et rarior erat eruptio ſicque peior conditio imo ominoſa.

Si bene res agebatur, euanuit quaeuis, quod ſummum nempe erat, pectoris anguſtia. Febris etiam mitigata eſt, vna cum mentis emotione ac ſoporoſis affectibus. Nunc enim cutis maculata ſenſimque vniuerſali rubore tincta eſt. Tumuit leniter corpus, minus tamen, ſi ſudore modico maduit. Tuſſis etiam, ſi qua vrgebat, ceſſauit, vti et capitis dolor, inſomnia et anxietas.

Sin ſecus accidebat, intus arma colligens morbus, impetum fecit plerumque ad pectus. Ita nunc ſpiritus ſtertens difficulter trahebatur cum ſumma anxietate et pectoris agitatione. Increſcente vlterius malo, tunc vel per tritas leges phyſiologicas, vel per ipſam morbi delationem in conſortium rapiebatur caput, ſicque ſenſuum obnubilatio et ſopor comites erant, tandemque apoplexia ipſa agmen et vitam claudebat.

Sub hac iniqua conditione auxilia quaeuis raptim quaſi capienda erant, ita quidem, vt nonnunquam vnius horulae, ipſius vitae, iactura erat.

§. 4.

Stadium deſquamationis.

Perſiſtebat ſolemniter exanthema per alios quatuor vel quinque dies, quod quidem tempus, pro vario rerum ſtatu varia ſorte peragebatur.

Euanuit ſenſim rubor et intumeſcentia ac epidermis deſquamata eſt pro gradu exanthematis ac febris. Alii nempe furfure quaſi conſperſi erant, alii vero integras lacinias commode deglubere poterant, totaque ſuperficies, depoſita vetuſta, noua et nitida cuticula induta eſt.

§. 5.

Valetudo ſubſequens.

Quodſi bene haec tria ſtadia percurrebat morbus, vires redibant et integritas, pro diuerſa nimirum aetatis et conſtitutionis ratione.

Aſt

Aſt frequentius fere in hac epidemia labes quaedam remanebat, quam vel eluctabantur ſenſim, vel per varios gradus ac viciſſitudines trahebantur, donec incolumitas contrita omnino eſſet in omni puncto, aut ipſum demum irrueret fatum. Quare intereſt, fuſius nunc enodare iſtos ſecundarios morbos, qui nempe ipſum primarium morbum haud raro quoad durationem et periculum ſuperabant.

I. *Intumeſcentia.*

Iſta quidem praecipuam attentionem meretur ob frequentiam et grauitatem. Inuadebat vero haec leucophlegmatia hos, in quibus aut tarda aut rara fuerat eruptio, ipſumve exanthema iuſto celerius defloruerat. Ita ſcilicet per inſidias pugnabat vis morbi, quae in internis clauſtris remanſit. Nonnulli tamen intumuerunt etiam in quibus recte decurrerat morbus.

Satis cito elatus eſt tumor, non quidem in hac illaue parte incipiens, ſed vndique ſtatim aequaliter diffuſus. Attamen in ſcroto ob laxiorem contextum largius deinde effundebatur, vt veſicam quaſi aqua repletam et ſemipellucidam illud referebat. Si modo vires naturae ſufficiebant, contigit poſt aliquot dies ſeri per totam telam celluloſam effuſi euacuatio per ſudores, diarrhoeam, ſed per diureſin frequentius. In debili vero et cachectico corpore, liquatis vlterius humoribus, increuit in dies tumor, abiens nunc in verum

hydropem ominofum. Ars valuit multum fub initio, parum in progreffu: fontice laefis vifceribus effecit nihil. Sed de his adminiculis, ficut de medela in vniuerfum pofthaec animaduerfiones faciam.

2. *Pectoris morbi.*

Sicut per fuum decurfum vim pectori inferebat fcarlatina, ita nunc etiam pediffequos habebat pectoris aegritudines.

Primum enim refpiratio difficilis remanebat fubinde, ftertens et anhelofa. Cuiusmodi vitium vero quum fanitatis integritati deterat multum, viamque pandat hecticae valetudini ac morti ipfi praematurae, flocci fane non eft pendendum.

Videtur enimuero acre et fugax morbi miafma pulmonibus fumme infeftum effe, huiusque quae accidit irritationis cauffa ac inflammationis, ficque eius etiam, quae hos frequenter fequitur, indurationis, tuberculorum, conglutinationis ad pleuram, ac ominofae tandem vomicae.

Trahebantur eiusmodi aegri fueto ac tritiffimo tramite per varios hecticae valetudinis anfractus, vitaeque flammulam aegerrime alebant, donec vltima mox extincta effet fcintilla.

Paullo leuior, quamuis haud multum, eorum erat conditio, quae tuffim retinebant, aut difpofitionem faltem ad tuffim et frequentes catarrhorum reditus. Pulmonum labem ex laxitate haec denunciant, fatis per fe iam moleftam,

quibus

quibus praeterea ſi parum per nouum quendam morbum addatur, ianua aperitur, vnde pedem reuocare labor eſt.

3. *Aphonia.*

Nonnulli etiam voce orbati erant poſt ſcarlatinam. Illud quidem vix mirum videbitur, quum faucibus adeo infeſtus erat morbus ab initio ad finem vsque. Etenim ſubſidente demum harum partium enormi tumore, magna profecto ſubſecuta eſt earundem laxitas et debilitatio, et tanta ſubinde, vt eo ad loquelam munere fungi denegarent. Neruis proinde detracta eſt probabiliter ſua virtus. Si inſuper minus recte peracto morbo, metaſtaſis ibidem delata, aut vires vitae enormiter fractae fuerint, cauſſae profecto ad aphoniam aderant ſufficientes.

Iſtius quidem vitii diuerſa ratio erat, ita vt vel confuſi et inarticulati ſoni, vel ne illi quidem ſupereſſent. Attamen nemini haud eluctabile erat vitium. Etenim reſtaurato tono et diſcuſſa decumbente materia, rediit vox ſenſim et loquela.

§. 6.

De frequentioribus complicationibus.

Rari ſunt in vniuerſum morbi ſimplices ac puri, quos nulla intercurrit complicatio. Ea quidem in ſcarlatina etiam occurrebat ſaepiſſime, quarum praecipua fuit impura inteſtinorum

norum colluuies. Complicationem voco eam, quum ad ipſam morbi ſimplicis naturam certe non pertineat, quamuis eius frequentiſſimus comes exiſtat. Plurima in hanc adſociationem medicorum effata collegit cl. WELTI *), qui tamen, quum hocce gaſtricum inquinamentum ad ipſam morbi eſſentiam adnumerare videatur, nimium fere huic tribuit. Etenim habet certe ſcarlatina ſuam ſpecificam et materialem cauſſam ab hac ſeparabilem, licet frequenter inde acuatur enormiter. Haud ſufficit ad eam abnegandam argumentum, quod ex methodo antigaſtrica, proficua, deriuatur.

Sicut morbonae noſtri aeui genius eſt, vt plurimi morbi *bilioſo inquinamento* notentur, ita etiam quam ſaepiſſime ſcarlatina exaſperationem ab iſto accepit. Mirum eſt profecto, in quantum iſtud auxerit febris vehementiam, animi emotionem, anginam et reſpirationis difficultatem. Proinde etiam eruptio minus recte ceſſit ob periphericos ſpaſmos, quales ſaepe excitat vitiata bilis, neque praemature euanuit retrogradum exanthema ob internas irritationes a bile nimias.

Quaeuis aliae tamen ſordes efficiebant ſaepius pariter morbi augmentum, quare in vniuerſum tanta commoda enata ſunt ex debita euacuatione laticis inteſtinalis, per reſoluentia et purgantia, ſed per emetica praecipue ſub initio ſtatim exhibita.

Alia

*) *Diſſ. exanthematum fons abdominalis. Gottingae 1784. p. 42. ſqq.*

Alia complicatio, vel ipſius potius exanthematis ſingularis mutatio iſta erat, vbi papulae *miliares* enaſcebantur in rubente a ſcarlatina ſuperficie. Illud circa collum et in pectore praeprimis accidebat. Papulae formam ſeminis milii habebant, qualis praeciſe in ipſis miliaribus obtinet. Aquulam plerumque continentes quodammodo albebant. Dum per aliquot tres, ad ſummum quatuor dies perſtiterant, euanuerunt iterum, furfurem a deſquamata cuticula relinquentes.

Vix inde notari licuit aliquam morbi mutationem, neque in melius multum, neque in peius. Quare etiam critica indoles ipſis tribui non poterat.

Aſt ſudoribus nunc defluebant aegri, iis praeciſe, quales in morbo miliari alias eueniunt, eodem pariter odore ſubacido et mucido inquinatis. Neque hi ad iudicationem faciebant aliquid, quin potius humores peſſumdabant, eorumque copiam minuebant. Rarius tamen poſt has ſudationes enormes, tumor iſte leucophlegmaticus finito morbo inſecutus eſt.

Inſigni frequentia iſta occurrebat complicatio, quam per ſuam naturam ſcarlatinam miliarem appellare fas eſt, vel germanice *Scharlachfrieſel*.

Cl. PLENCIZ *) eandem praeciſe complicationem in ſingulari epidemia notauit. Ille quidem primus eſſe videbatur

*) *Opp. med. phyſica. T. III. Vindob. 1762. 8.*

tur cl^mo^ HAKEN *), qui horum in ſcarlatina miliarium albo-rum mentionem iniecerit. Sed a FORESTO **) et STORCHIO ***) iam antea obſeruata ſunt. Varia quidem phaenomena adnotant hi auctores, quae praeciſe cum his modo enarratis conueniunt. B. VOGELIVS ****) eius quoque meminit, dum morbum ſcarlatinum bifariam diuidit, in *ſimplicem* nempe ſiue *maculatum*, et in *puſtularem*. Huius poſterioris criteria ipſi ſunt puſtulae ſubflauae aut lacteae, magnitudine capitis aciculae, quae exanthemati ſcarlatino inſideant. Ea occaſione taxat eos aut plebeios homines, aut ipſos etiam medicos, qui illud pro veris miliaribus habeant, a quo tamen toto coelo differat. Attamen tanta haud apparuit in hac ſaltem epidemia differentia, vt quoad formam potius puſtularum et ſudorum ſpecificum odorem nullum interfuiſſe a miliaribus albis videretur diſcrimen. Mutauit quidem rerum faciem, quae primarius morbus erat, ſcarlatina, aſt ſecundarius ſua ſibi vindicauit iura quoque, quae ad miliaria pertinebant reuera, quod viſum eſt pariter modo allegatis auctoribus. Sed faciles ſimus in verbis dum conueniamus in re.

Alii

*) *Diſſ. de Scarlatina. Gottingae, 1781. pag. 18.*

**) *Obſerv. L. IV. 41.*

***) *In peculiari libro. Goth. 1742.*

****) *De cogn. et curand. morb. p. 112.*

Alii proinde familiares morborum in puerili aetate comites, et noſtrum morbum comitabantur. Sic *dentitio* varios vexabat malo omine. Etenim laceſſito iamiam per ſcarlatinam materiam neruoſo ſyſtemate, nouos omnino et graves ſtimulos addebat dentium laborioſa eruptio. Spaſticam indolem ex hac cauſſa frequenter induebat morbus; ſicque tetanus obortus eſt, aut emproſthotonus aut qui frequentior erat opiſthotonus. Ipſe truncus in aliis inſigni vi proſiliuit, artusque horſum et vorſum proiecti ſunt, ſicut aliorum ſors vera eclampſia erat. Sub hac rerum facie euaſerunt pauci.

Ab hac conditione haud multum diſtabat complicata cum *vermibus* ſcarlatina. Citra vermium enim inteſtinalem tabum idem fere ex his neruorum ſtimulus ſubortus eſt. Neque licitum erat vermes impugnare acriter, ſed conſopire potius pro induciis ineundis ratio poſcebat.

§. 7.

De indole contagioſa.

Si ſtrictiſſimo ſenſu accipiatur contagium, vt nempe inuoluat miaſmatis ſpecialis praeſentiam, tunc dubitare fas eſt, an vere contagium habeat ſcarlatina. Si vero et illum morbum contagioſum dicere licet, qui in familiarum lectique ſocios, aut contubernales homines proſerpit, tunc vere contagioſa eſt. Certe eius euicta eſt in hac ſicut in aliis epidemiis communicabilis indoles, in qua quidem determinatione

acquiescet quisque, qui alias ex verborum significatione controuersiam mouere volet.

Vidimus nempe, dum vnus ex familiis scarlatina afflictus erat, alios familiares sub finem morbi de faucium molestiis primum conqueri, deinde febricitare, sensimque ipsa scarlatina decumbere. Illud quidem adeo frequenter accidebat vt de communicabili morbi natura dubitare nimium esset. Raro aliquis intactus remansit, qui lecti aut contubernii socius erat, aliudue quoduis arctius cum decumbentibus commercium habebat.

§. 8.

Selectae annotationes de medela.

Si leuis erat morbus, vix vllum poscebat medicaminum apparatum. Tunc enim illud cauendum erat tantum ne vllo modo refrigeretur aeger, aut in diaeta peccaret. Talis fuit circiter epidemia, quam SYDENHAMVS *) descripsit, cui vix aliud esse videbatur scarlatina, quam *mediocris sanguinis efferuescentia*, quae morbi nomen vix meretur. Sic habet ille: *Satis habeo, vt aeger a carnibus in solidum abstineat, et a liquoribus spirituosis quibuscunque, tum vt neque vsquam foras prodeat, neque se perpetim lecto affigat. Cute iam penitus desquamata, et cessantibus symptomatibus, e re fore existimo, vt purgetur leni aliquo medicamento, aetati atque viribus accommodo. Simplici*

*) *Opp. med. T. I. Sect. VI. Cap. 2. edit. Genev. 1736. pag. 162.*

plici hoc et naturali plane methodo, hoc morbi nomen, (vix enim altius assurgit,) sine molestia, aut periculo quouis facillime abigitur. Cum e contra si plus negotii aegris facessamus, vel lectulis continenter incarcerando, vel cardiacis aliisque remediis superuacaneis nimis docte, et (vt vulgo videtur,) secundum artem supra modum ingestis, morbus statim intenditur, et aeger non raro, nulla alia de caussa, quam nimia Medici diligentia, ad plures migrat.

Sic expressit candide et egregie animi sui sensa, qui vates est in re medica, SYDENHAMVS. Et in nostra epidemia multorum sors ita erat leuis, vt satis fungeretur suo officio Medicus, qui nihil amplius nisi SYDENHAMI praecepta exercebat.

Ast in plures ferocius saeuiebat morbus, qui tunc omnem medentis dexteritatem et curam exigebat. Istiusmodi exasperationes vix vnquam ex morbi simplicis natura enatae esse videbantur, sed ex infaustis potius complicationibus, quales §. 6. enumerauimus. Ex his nempe sicut ex peruerso quouis regimine aut tardata etiam eruptione aut retrocessione exanthematis, grauia ista et insidiosa symptomata et subsequentes morbi fontem habebant, quae §. 2. 3. 4. et 5. leguntur.

Exigit omnino rei euicta per experientiam grauitas, vt selectas aliquod circa medelam annotationes, ex hac epidemia depromtas, adnectam.

Vbi itaque ſub morbi initio impura *colluuies abdominalis*, quae *bilioſa* erat plerumque, vrgebat, tunc eo magis conducebat quanto citius exhibita fuit, emetica medicina. Iſta enim eiecit ſalutariter copiam eius laticis, ſimulque effecit, quae in votis erat, ad cutem propulſionem, vt, relaxata etiam cutis ſtrictura, libere nunc effloruerit exanthema. Ob hocce quidem eruptionis adiumentum etiam tunc emetica exhibere fas erat, quando nulla proprior ad emeſin indicatio apparuit. Sed in plurimis tamen et haec aderat. Caeterum ſoluere eas antea, quae tenacius haerebant ſordes, trita ars iuſſit quidem, attamen non nimium temporis terendum erat hiſce praeparationibus.

Probauit medentibus experientia, multo melius ſemper eorum res agi, quorum cura ab emetico inceperat. Et in ipſo morbi decurſu ſalus ſaepe vomitorio innitebatur, quando vel euomendum ſupererat aliquid, vel vis morbi depellenda erat a partibus internis, vel etiam retrogreſſum exanthema reuocandum erat.

Sed lenis praeterea alui expurgatio per ſalina antiphlogiſtica egregium auxilium praeſtitit, ſi modo id cautum fuerit, ne ex fortiori purgatione vires infringerentur, aut a peripheria nimium reuocarentur humores. Scarlatina, quam ſatis recte dixeris cum Clar. HAKEN *) eryſipelas vniverſale

*) *Diſſ. de ſcarlatina. Gottingae 1781. p. 31.*

versale, inflammatoriae indolis est, et semper fere biliosae simul prosapiae, quare antiphlogistica cum aptis euacuantibus tanta praestant. Citra haec multum iuuat etiam potus aqueus copiosus, tum ad corrigendas et diluendas rudiores sordes, tum subtiliorem pariter morbi ipsius in humorum orbita materiam mitigandam.

Lenia diapnoica addantur, vt mite calcar tardantis exanthematis. Optimum ex his est infusum calidum florum sambuci, aut potio RIVERII ex aceto vini cum sale tartari saturato, adiecto melle et aqua florum sambuci. Magis vrgenti indicationi commode satisfecit spiritus MINDERERI.

Sed pessima erat aegrorum conditio, quando vis morbi in *pectus* irruebat aut *caput*, adeoque vel catarrhum suffocatiuum minitabatur, vel apoplexiam ex comate et sopore. Sub hoc rerum statu raptim quasi sed prudenter tamen consilia capienda erant.

Quae vero artis subsidia in pectoris capitisque oppugnatione summum auxilium praestiterunt, vesicatoria erant. Illud vero per multifariam experientiam in hac epidemia euictum est, non ipso pectori affecto imponenda esse vesicatoria, sicut in aliis pectoris morbis fieri consueuit, sed suris potius. Vix vnquam enim ex pectoris vesicatorio eius liberatio apparuit, sed maior plerumque oppressio. Suris vero applicata post aliquot horas morbum a pectore reuocarunt

efficа-

efficaciter. Iſta quidem animaduerſio ſummam profecto attentionem ac vlterius ſtudium meretur, quum hic de vita agatur, vel cito perdenda vel ſeruanda.

In capitis affectu, quem ſopor denotabat aut delirium, ſummum pariter auxilium petendum erat ex veſicatoriis in ſuris.

Nolim temere in vtroque affectu propinare emetica, quamuis multum promittere videantur. Certe alia antea deriuatio expedienda erit, vel per clyſteres et purgantia, vel per venaeſectionem, vel per haec etiam veſicatoria. Alias ex vehementi corporis concuſſione impetus ad partes oppugnatas ſicque ſub ipſa emeſi periculum augetur.

Nolit etiam quis ſub hac vitae diſcrimine tempus irreparabile terere hirudinibus applicatis aut ſinapiſmis. Etenim ſi ſanguinis euacuatione opus eſt, tunc venaeſectio longe praeſtat, ſi reuulſione ad ignobiliores partes, veſicatoria.

In angina vero vrgente ipſi collo circumdata veſicatoria longe melius conducebant. Plures fuerunt, qui praeſentaneo ſuffocationis periculo poſt aliquot iamiam horas erepti ſunt his veſicatoriis. Dum modo enim extus attrahere incipiebant, ſtatim fere euanuit faucium ſtrictura. Bene ſentio quidem, fore quosdam, qui controuerſiam moueant, quare eadem veſicatoria, affecto pectori impoſita, nocuerint, dum collo applicata anginae profpexerint. Et veri quidem ſpeciem

ciem habet omnino haec dubitatio, at multiplici medentium obseruatione euicta est in hac epidemia ista animaduersio, vt iniquum foret nuda opponere ratiocinia.

Tumor leucophlegmaticus, qui post octo plerumque dies morbum frequenter sequebatur, optime discussus est leni catharsi ex salium familia. Quodsi vero ad ipsum hydropem vergebat, squilla adiecta est cum euphoria. Sequentes formulae plurimum efficiebant. ℞. Salis mirabilis Glauber. aut Sedlizensis aut Anglicani, et Oxymellis squillitici ana vnciam vnam, Nitri drachmas duas, aquae petroselini vncias sex. Huius miscelae in adulto dosis erat quouis bihorio cochlearia maiora bina. Vel sequens puluis: ℞. Cremoris tartari drachmas sex, florum sulphuris simplicium drachmas tres, nitri drachmas duas et radicis squillae grana triginta duo. Misceantur diligenter, fiat puluis, et diuidatur in doses sedecim. Harum dosium quatuor de die adultus sumsit. Pro aetatis et constitutionis ratione mutandas esse caeterum quantitates, non est, quod moneam. Sub hac administratione cessit tumor vel catharsi excitata vel diuresi. Ad posteriorem praecise multum pariter faciebat puluis baccarum iuniperi vel eius roob aut infusum. Iniungere praeterea abdomen praetumidum et dolens oleo oliuarum, cutis nimium tensa et spastica suasit. Effecit ista unctio tum spasmorum relaxationem, tum dolorum etiam lenimen ipsamque detu-

mescen-

mescentiam. Inferiores extremitates fricare conducebat, fasciisque methodo THEDENII inuoluere.

Ad *aphoniam*, si qua post scarlatinam accideret, nihil valuit magis, quam fractas vires apta cautaque nutritione et roborantibus restaurare. Externe autem tonsillis illitum fuit cum euphoria linimentum volatile.

Molestissimae erant in scarlatina *vermium turbae*, tum ob neruosa symptomata ab ipsis excitata, tum ob istam intestinorum verminosam spurcitiem, ex qua humorum vitium febrisque augmentum enascebatur. Nihilominus caute mercandum erat cum his infestis hospitibus, quorum quippe expulsio tentanda non erat sub ipso scarlatinae decursu. Abesse itaque debebant semen cynae, jalappa, mercurius, aliave fortia anthelmintica, quae sicut vermes impugnatos excitabant, ita et morbum per suam minus appropriatam indolem augebant. Melius prospectum est his aegris salinis medicamentis, vtpote quae minus infesta ipsis vermibus, mucum tamen incidunt et euacuant. Enemata proinde ex lacte et melle ad inducias ineundas valebant multum.

THESES.

I.

Arthritis non ex materia ſui generis oritur.

II.

Temperamentum ſaepe pro morborum cauſa habendum eſt.

III.

Qui continuo medicamentorum vſu ſanitati ſtudent, male ſibi conſulunt.

IV.

Morbi mortalibus connati ſunt.

V.

Venaeſectio in malo hyſterico cautiſſime adhiberi debet.

VI.

Medicamenta mineralia terrea magnae ſaepe efficaciae ſunt.

VII.

Venaesectio in febribus inflammatoriis ad deliquium animi vsque protracta, nocet; quin polyporum generationi occasionem praebet.

VIII.

Trepanatio cranii tam in suturis quam aliis locis instituui potest.

IX.

Phrenitidem et paraphrenitidem non inflammatorium sed biliosum morbum esse, arbitror.

X.

Ciborum digestio pro subtilioris fermentationis specie habenda est.